

Gender według *Newsweek Polska*. Dyskurs medialny wokół gender na łamach tygodnika *Newsweek Polska* w kontekście publikacji listu pasterskiego Episkopatu Polski na Niedzielę Świętej Rodziny 2013

Gender according *Newsweek Polska*. Media discourse about the notion of gender in *Newsweek Polska* weekly in the context of the Episcopal letter for the Sunday of the Holy Family in 2013

Mirosław Chmielewski CSsR

List Episkopatu Polski do duszpasterskiego wykorzystania na Niedzielę Świętej Rodziny 2013 r. odbił się szerokim echem w polskich mediach już na etapie redakcji jego treści¹. Po kościelnej „publikacji” listu w postaci odczytania go w Kościele katolickim w Polsce na niedzielnych mszach świętych w Święto Świętej Rodziny (29 grudnia 2013 r.) rozpoczęła się wielopłaszczyznowa dyskusja nad jego treścią, a de facto nad stanowiskiem Kościoła katolickiego w Polsce wobec ideologii gender². Kluczową rolę w tej debacie odgrywały media, wśród nich najbardziej opiniotwórcze tygodniki: *Newsweek Polska*, *Polityka*, *Wprost*³. Z publikowanych na ich łamach tekstów wyłania się wielopłaszczyznowy obraz medialnej dyskusji o gender.

Celem artykułu jest ukazanie wybranych aspektów tego dyskursu na łamach tygodnika *Newsweek Polska*⁴, odczytanych w kontekście wydanego przez Epi-

¹ *List pasterski na Niedzielę Świętej Rodziny 2013 roku*, http://episkopat.pl/dokumenty/5545.1,List_pasterski_na_Niedziele_Swietej_Rodziny_2013_roku.html, [20.06.2014].

² Warto przypomnieć, że na I Niedzielę Adwentu 2013 Episkopat Kościoła katolickiego na Słowacji wydał list poświęcony obronie rodziny i ludzkiego życia, w którym krytycznie odniósł się do ideologii gender. Zob. *Pastersky list Konferencie biskupov Slovenska na prvú nedelu adventnu 2013*, <http://www.kbs.sk/obsah/sekcia/h/dokumenty-a-vyhlasenia/p/pasterske-listy-konferencie-biskupov-slovenska/c/pastersky-list-na-prvu-adventnu-nedelu-2013>, [24.06.2014].

³ Por. Instytut Monitorowania Mediów. *Raport: Najbardziej opiniotwórcze polskie media w maju 2014 roku*, http://www.instytut.com.pl/sites/default/files/raporty/raport_najbardziej_opiniotworcze_media_05_2014.pdf, [20.06.2014].

⁴ W tekście, gdy będzie odniesienie do tygodnika *Newsweek Polska*, będzie używana skrótowa nazwa czasopisma *Newsweek*.

skopat Kościoła katolickiego w Polsce listu pasterskiego o „ideologii gender”⁵. O wyborze tygodnika *Newsweek* do tej pracy badawczej zdecydowały dwie racje: 1. Pismo to – jak podaje raport Instytutu Monitorowania Mediów – jest najbardziej opiniotwórczym tygodnikiem obok: *Polityki* i *Wprost*⁶, 2. *Newsweek* obok czasopisma *Polityka* podaje pełne teksty w wersji elektronicznej na stronach internetowych redakcji. Analizie poddano tylko teksty przygotowane w redakcji. Nie brano pod uwagę tekstów z innych czasopism, które można znaleźć na stronie internetowej tygodnika w postaci pełnych tekstów lub formie hiperłączy. Badaniom nie poddano także tekstów z blogów, znajdujących się na stronie internetowej *Newsweeka*: www.blogi.newsweek.pl, ponieważ stanowią one oddzielny gatunek twórczości dziennikarskiej i nie są bezpośrednio związane z zawartością treściową poszczególnych numerów badanego tygodnika.

Do analizy wybrano teksty ze strony internetowej tygodnika powstałe w okresie od listopada 2013 do czerwca 2014. Cezura czasowa została podyktowana zasadą hermeneutyczną, tzw. szerszego kontekstu czasowego wypowiedzi tygodnika na temat gender. W okresie poprzedzającym publikację listu Episkopatu Polski o ideologii gender znajdujemy różne echa dyskusji o gender i informacje o przebiegu prac nad redakcją listu Episkopatu⁷. W okresie od listopada 2013 do czerwca 2014 problematykę gender podjęto w 17 tekstach opublikowanych przez dziennikarzy redakcji *Newsweek*. Analizowane teksty to różne gatunki dziennikarskie: 6 artykułów, 7 felietonów, 4 wywiady.

1. Główne tezy listu Episkopatu Kościoła katolickiego w Polsce o gender

Promowane przez ideologię gender idee budzą w Autorach listu najwyższy niepokój i troskę. Dlatego biskupi polscy uzasadniają jego publikację dwoma celami duszpasterskimi: 1. „stanowczo i jednoznacznie wypowiedzieć się w obronie małżeństwa i rodziny, fundamentalnych wartości, które je chronią”, 2. „przestrzec przed zagrożeniami płynącymi z propagowania ich nowej wizji”⁸. Natomiast główne linie przewodnie listu można uporządkować w następujące tezy:

- a. Bóg jest twórcą małżeństwa (por. GS 47; HV 9),
- b. Rodzina jest oparta na fundamencie małżeństwa mężczyzny i kobiety, który łączy nierozzerwalna i wyłącza miłość,

⁵ W tym celu wykorzystano m.in. metodę analizy zawartości mediów. Por. M. Lisowska-Magdziarz, *Analiza zawartości mediów. Przewodnik dla studentów*, Kraków 2004; także, *Analiza tekstu w dyskursie medialnym*, Kraków 2006.

⁶ Por. Instytut Monitorowania Mediów, *dz. cyt.*

⁷ Por. D. Wielowieyska, *Gender na niedzielę. Jak się zmieniał list Episkopatu?*, http://wyborcza.pl/1,75478,15198710,Gender_na_niedziele__Jak_sie_zmienial_list_Episkopatu_.html, [20.06.2014].

⁸ *List pasterski, dz. cyt.*

c. Rodzina jest właściwym środowiskiem urodzin i rozwoju materialnego i duchowego dzieci,

d. Ideologia gender istnieje i ma destrukcyjny charakter dla osoby, dla relacji międzyludzkich oraz dla życia biologicznego społeczności ludzkich. „Człowiek, pozbawiony stałej tożsamości płciowej – czytamy w liście – gubi bowiem sens swego istnienia, nie jest w stanie odkryć i wypełnić zadań stojących przed nim w jego rozwoju osobowym, rodzinnym i społecznym, także zadań dotyczących prokreacji”⁹, odrzucenie chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny prowadzi do destrukcji rodzin i klęski człowieka, generując różne patologie i nieprawidłowości w życiu osobowym i społecznym,

e. Ideologia gender w sposób ukryty – bez wiedzy społeczeństwa – jest wprowadzana w różne struktury życia społecznego (edukacja, służba zdrowia, placówki kulturalno-oświatowe, organizacje pozarządowe). Szczególnie niebezpieczne jest wprowadzanie ideologii gender w dwa obszary: 1° prawodawstwo (przykład: Konwencja Rady Europy przeciwko przemocy wobec kobiet) włącznie z penalizacją ewentualnej krytyki propagandy homoseksualnej; generuje to potencjalne zagrożenie dla funkcjonowania mediów katolickich; 2° edukacja – wprowadzanie standardów WHO do programu edukacji seksualnej dzieci i młodzieży.

f. Episkopat Polski zauważa, że większość osób w Polsce nie wie czym jest ideologia gender¹⁰, natomiast tylko wąskie grono osób – nauczyciele i rodzice, katecheci i duszpasterze – „próbują poszukiwać konstruktywnych sposobów jej przeciwdziałania”¹¹,

g. W promowaniu ideologii gender wiodącą rolę odgrywają media.

W odpowiedzi na pytanie, czym jest ideologia gender i dlaczego jest ona tak groźna Autorzy listu zwracają uwagę na następujące jej tezy: 1. Płeć biologiczna ma charakter jedynie kulturowy, 2. Tradycyjna rodzina jest przeżytkiem i obciążeniem społecznym, 3. Homoseksualizm jest wrodzony, 4. Geje, lesbijki mają prawo do wchodzenia w związki będące podstawą nowego typu rodziny z prawem adopcji i wychowania dzieci, 5. Takie związki mają także prawo do zmiany płci, do zabiegów in vitro, antykoncepcji i aborcji, 6. Płeć biologiczna jest rodzajem przemocy natury wobec człowieka – zatem celem działaczy gender jest wyzwolenie człowieka z płci biologicznej, aby mógł wybrać płęć kulturową, manifestującą się tylko zewnętrznymi zachowaniami, 7. Człowiek ma prawo wyboru i zmiany obecnej na jedną z pięciu płci: gej, lesbijka, osoba biseksualna, transseksualna i heteroseksualna¹².

Biorąc pod uwagę realnie istniejącą ideologię gender, biskupi polscy proponują określone działania wobec niej. Można je ująć w dwie grupy: 1. Pozytywna

⁹ Tamże.

¹⁰ Tamże.

¹¹ Tamże.

¹² Por. Tamże.

edukacja w zakresie antropologii chrześcijańskiej oraz wizji małżeństwa i rodziny (szczególna rola w tym względzie przypada ruchom religijnym i stowarzyszeniom kościelnym), 2. Edukacja osób w podstawowych środowiskach wychowawczych (rodziców, nauczycieli), ukazująca zagrożenia ideologii gender¹³.

2. Główne tezy tygodnika *Newsweek*

Analizując źródłowy materiał badawczy, można wyróżnić kilka przewodnich tez, które formułują autorzy *Newsweeka*. Pierwszą można sformułować jako – *Ideologia gender nie istnieje*. Taki pogląd lansują: S. Bratkowski¹⁴ i A. Gumowska¹⁵, która twierdzi wręcz, że jest to ideologa księdza Oko¹⁶. Zdaniem tej samej autorki w przedszkolach istnieje tylko uświadamianie równości płci, równości zawodów, aby edukować dzieci, że to co „dziewczyńskie” nie jest gorsze¹⁷. „To są rzeczy wyssane z palca. Słowo ‘gender’ jest obce i wszystko można sobie wymyślić na ten temat”¹⁸. W takim sformułowaniu jest ukryta teza wskazująca na ignorancję w zakresie ‘gender’ przeciwników ideologii gender. W wywiadzie z Beatą Kempą redaktor Beata Pawlicka formułuje pytanie, zawierające w sobie ukrytą tezę, że ideologia gender została wymyślona przez Kościół i de facto realnie nie istnieje: „Rok temu nikt nie mówił o gender. Problem pojawił się, gdy zaczął o tym mówić Kościół. Gdy biskupi uznali gender za głównego wroga”¹⁹. Tak sformułowana teza stoi w ewidentnej opozycji do twierdzenia Episkopatu o istnieniu ideologii gender oraz bezpośrednio wskazuje na niewiedzę Autorów listu oraz tych, którzy podzielają taki pogląd.

Druga teza *Newsweeka* może mieć następujące brzmienie: *Kościół jest ignorantem w sprawie gender*. Zdaniem autorów tygodnika spór o tzw. ideologię gender został wywołany przez Kościół katolicki, który nie chce przyjąć „równościowych aspiracji różnych środowisk” i zgodzić się na przemiany obyczajowe we współczesnym świecie²⁰. Fakt tych transformacji, według tygodnika, Kościół

¹³ Por. Tamże.

¹⁴ Por. S. Bratkowski, *Owsiak, gender i Lis czyli Polska szkoła matematyki*. <http://opinie.newsweek.pl/piotr-bratkowski-owsiak-gender-i-lis-czyli-polska-szkola-matematyki>, artykuły,278785,1.html, [27.06.2014].

¹⁵ A. Gumowska, *Czy dziewczynka może bawić się samochodem?*, <http://polska.newsweek.pl/gende-czyli-szerzenie-ideologii-szatana-na-newsweek-pl>, artykuły,275978,1.html, [27.06.2014].

¹⁶ Por. Tamże.

¹⁷ Por. Tamże.

¹⁸ Tamże.

¹⁹ A. Pawlicka, *Wywiad z Beatą Kempą: Beata Kempa i spółka, czyli młot na gender*, <http://polska.newsweek.pl/stop-ideologii-gender-i-beata-kempa-na-newsweek-pl>, artykuły,279041,1.html, [23.06.2014].

²⁰ Por. J. Tomczuk, *Conchita Wurst a sprawa polska*, <http://polska.newsweek.pl/conchita-wurst-wygrywa-eurowizje-co-na-to-donatan-i-polska-newsweek>, artykuły,286264,1.html, [23.06.2014].

powinien przyjąć do wiadomości bez wszczynania jakiegokolwiek debaty. Ignorancja Kościoła w sprawie gender wyraża się między innymi w tym, że Kościół w swoich działaniach przeciw ideologii gender nie broni realnego dobra rodziny, lecz tylko mitu o rodzinie²¹.

W kolejnej tezie *Newsweek* stwierdza, że *ideologia gender to temat zastępczy*, aby odwrócić uwagę opinii publicznej od innych problemów Kościoła, szczególnie od pedofili duchownych. Niektórzy rozmówcy *Newsweeka* z taką tezą się nie zgadzają, jak np. prof. A. Rother²², ale w innych tekstach jest ona lansowana i udowadniana²³. Sam fakt formułowania takiej tezy w wywiadzie wyraża jednoznacznie stanowisko autorów analizowanego tygodnika.

Czwartą tezę *Newsweeka* można sformułować następująco – *Kościół używa walki z gender do bieżącej walki politycznej*. W analizowanych tekstach występuje znak równości pomiędzy takimi pojęciami jak: prawica = fundamentalizm = katolicyzm oraz utożsamianie osób duchownych Kościoła katolickiego z politykami i wpisywanie ich w nurt skrajnej prawicy bądź konserwatystów. Ponadto ukazuje się Kościół jako wroga inaczej myślących i niezdolnego do dialogu: „z wrogiem się nie rozmawia z wrogiem się walczy”²⁴. Rodzi się tu pytanie, na jakiej podstawie, uważa się wszystkich katolików w Polsce za skrajnych konserwatystów? Wydaje się, że dla autorów analizowanych tekstów jedynym kryterium takiego podziału są poglądy odnoszące się do zasad etycznych, szczególnie dotyczące moralności czy etyki życia seksualnego człowieka. To daje podstawę autorom tygodnika *Newsweek* do powyższej klasyfikacji²⁵.

3. Kościelne „autorytety” *Newsweeka*

Celem udowodnienia swoich tez autorzy analizowanych tekstów *Newsweeka* powołują się na autorytety kościelne. Można wyróżnić dwie grupy. Pierwsza z nich podziela poglądy tygodnika. Redaktorzy wybierają takich kościelnych ekspertów,

²¹ Por. P. Bratkowski, *Normalność 2.0 – czy gender naprawdę wywróci nasze życie do góry nogami?*, <http://polska.newsweek.pl/gender-kontrowersje-wypowiedzi-gender-studies-ruch-genderowy-rodzina-tradycja-newsweek-pl,artykuly,279044,1.html>, [23.06.2014].

²² Por. Ł. Rogojsz, *Wywiad z prof. A. Rother z Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego: Gender, czyli dziewczynka do bicia*, <http://polska.newsweek.pl/gender-kontrowersje-spory-gender-studies-zalozenia-studia-genderowe-plec-kulturowa-newsweek-pl,artykuly,278337,1.html>, [23.06.2014].

²³ Teza ta występuje w korelacji z tematem ostrzegania przez Kościół (prawicy – tutaj utożsamianej z Kościołem) przed edukacją seksualną. Por. R. Kim, *Wywiad z Agatą Bielik-Robson. Dlaczego konserwatywna Polska boi się seksu?* <http://polska.newsweek.pl/edukacja-seksualna-pornografia-prawica-newsweek-pl,artykuly,274372,1.html>, [23.06.2014].

²⁴ Por. R. Kim, *dz. cyt.*

²⁵ Por. P. Bratkowski, jw.; A. Gumowska, *Bojownicy antygender*, <http://polska.newsweek.pl/walka-z-gender-newsweek-pl,artykuly,287250,1.html>, [23.06.2014].

k którzy potwierdzają tezy stawiane w konkretnych tekstach tygodnika lub wspomagają uzasadnienie stawianych tez w środowisku samego Kościoła. W tej grupie da się wyróżnić ekspertów kościelnych podanych z imienia i nazwiska oraz anonimowych duchownych. W publikacjach z okresu poddanego badaniom autorzy tekstów *Newsweeka* powołują się na kilku księży Kościoła katolickiego w Polsce: ks. prof. Alfreda Wierzbickiego, ks. Kazimierza Sowę i dwóch dominikanów – o. Pawła Gużyńskiego i o. Ludwika Wiśniewskiego²⁶. Przykładem może być tutaj tekst A. Gumowskiej, która odwołuje się do opinii o. P. Gużyńskiego celem dyskredytacji działań ks. prof. D. Oko. W artykule czytamy m. in. takie słowa: „Ks. Oko zawsze jest gotów do ślepej, bezmyślnej obrony nauki Kościoła. Jak on widzi, że coś jest zagrożone, od razu skacze na barykady – zaczyna. – Jeśli przyjrzy się pani innym ideom, z którymi Kościół się mierzył, mechanizm był ten sam”²⁷.

Druga grupa osób, to te, które z racji pełnionych funkcji w Kościele są autorytetami urzędowymi. Jednakże te osoby są przedstawiane jako przeciwnicy tez periodyku, ich poglądy poddaje się krytyce. Nie byłoby w tym nic dziwnego, gdyby nie fakt, iż sposób, w jaki są przedstawiane oraz sposób redagowania ich wypowiedzi i opinii, daje podstawy do powątpiewania, że nie chodzi tutaj o zobiektywizowany dyskurs, ale raczej nastawioną na zwycięstwo grę z „przeciwnikiem” ideologicznym. Czasopismo prezentuje poglądy i opinie hierarchów Kościoła selektywnie, aspektowo, bez szerszego kontekstu, przedstawiając przede wszystkim treści negatywne, odnoszące się do polityki i mediów. Zatem dla autorów *Newsweekowych* tekstów przytaczających bądź referujących opinie abpa Sławoja Leszka Głódzia, kard. Stanisława Dziwisza, abpa Wacława Depo, bpa Antoniego Dydycza, bpa Kazimierza Ryczana, ks. Marka Dziewięckiego²⁸ są to wątpliwe autorytety. Uzupełniając listę autorytetów, należy dodać, że redaktorzy *Newsweeka* w swojej argumentacji powołują się tylko i wyłącznie na opinie organizacji, które pozytywnie wypowiadają się o gender i je promują. Są to takie organizacje jak: Fundacja Feminoteka, Fundacja Edukacji Przedszkolnej oraz Ponton²⁹.

4. Środki retoryczne

Analizując materiał źródłowy pod kątem użytych przez publicystów *Newsweeka* środków retorycznych, należy zauważyć, iż autorzy publikacji opisując działania Kościoła przeciw ideologii gender, używają języka metaforycznego,

²⁶ Por. P. Bratkowski, *Normalność 2.0*; A. Pawlicka, *Biskupi: Męczennicy na pluszowym krzyżu*, http://polska.newsweek.pl/polscy-biskupi-i-gender-kosciol-katolicki-w-polsce-newsweek-pl_artykuly,274763,1.html, [23.06.2013]; A. Gumowska, *Bojownicy..., dz. cyt.*

²⁷ A. Gumowska, *Bojownicy..., dz. cyt.*

²⁸ Por. A. Pawlicka, *dz. cyt.*

²⁹ Por. A. Gumowska, *Czy dziewczynka*; zob. <http://www.feminoteka.pl/news.php>, [14.07.2014], <http://maleprzedszkola.pl/> [14.07.2014].

który zawiera w sobie idee konfrontacji a czasami wręcz sformułowań o charakterze militarnym. Jako przykład niech posłużą następujące sformułowania tytułów i śródtytułów analizowanych tekstów: *Bojownicy antygender*³⁰, *Gender, czyli dziewczynka do bicia*³¹, *Szarża biskupów*, *Arka wykluczenia*, *Nowe rozdanie*, *Decydujące starcie*³², *Ideologia księdza Oko*, *Ideologii nie ma*³³. Bezpośrednio w treści samych tekstów można spotkać analogiczne sformułowania. A. Gumowska stwierdza, że Kościół oskarża nauczycielki w przedszkolach, które realizują program przedszkola równościowego o szerszenie „ideologii szatana”³⁴. W tekstach Ł. Rogojszy i P. Bratkowskiego padają sformułowania wskazujące, iż gender stał się ofiarą napaści Kościoła. Wymienieni autorzy posługują się m. in. takimi sformułowaniami jak: „walka”, „obyczajowa bitwa”, „uderzenie w gender”, „bastiony konserwatyzmu”³⁵, „duchowni i politycy prowadzący krucjatę antygenderową”³⁶. Zatem głównym atakującym świat i gender jest Kościół. Kościół i jego hierarchowie to instytucja konfrontacji, starcia, ofensywy.

Autorzy publikacji *Newsweeka* posługują się także etykietowaniem postaci z pewną formą ironii. Katolik to zasadniczo fundamentalista i radykalny prawicowiec. Biskup Antoni Dydycz to postać znana „z radykalnie prawicowych sympatii”³⁷. Taka etykieta pod adresem konkretnej postaci daje sygnał czytelnikowi, że jej poglądy i samą postać należy traktować z przymrużeniem oka i lekceważąco. Kampania antygenderowa Kościoła otrzymuje etykietę działań reżimu komunistycznego z okresu stalinowskiego, gomułkowskiego czy też stereotypu zacofanego średniowiecza³⁸. Etykietowanie połączone jest z ironią wraz z elementami spoufalania się z osobą, której poglądy się prezentuje – „nasz krewki duchowny gorąco apeluje też o to, by pod żadnym pozorem nie zrównywać głosu zwolenników gender z głosem Kościoła”³⁹. Egzemplifikacją tego środka retorycznego jest pastisz listu B. Kempy do M. Streep autorstwa D. Karpiuka⁴⁰.

³⁰ A. Gumowska, *Bojownicy...*, dz. cyt.

³¹ Por. Wywiad Ł. Rogojsza z prof. A. Rothert z Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego, *Gender, czyli dziewczynka do bicia*, <http://polska.newsweek.pl/gender-kontrowersje-sporo-gender-studies-zalozenia-studia-genderowe-plec-kulturowa-newsweek-pl,artykuly,278337,1.html>, [23.06.2014].

³² A. Pawlicka, dz. cyt.

³³ A. Gumowska, *Czy dziewczynka...*, dz. cyt.

³⁴ Tamże.

³⁵ Por. Wywiad Ł. Rogojsza z prof. A. Rothert.

³⁶ P. Bratkowski, dz. cyt.

³⁷ A. Pawlicka, dz. cyt.

³⁸ P. Bratkowski, dz. cyt.

³⁹ Ł. Rogojsz, *Ks. Oko – obrońca gender*, <http://opinie.newsweek.pl/ks-dariusz-okocytaty-wypowiedzi-gender-ruch-genderowy-gender-studies-plec-spoleczno-kulturowa-newsweek-pl,artykuly,279425,1.html>, [23.06.2014].

⁴⁰ D. Karpiuk, *W łóżku z Polską: Beata & Meryl*, <http://opinie.newsweek.pl/list-beaty-kempy-do-meryl-streep-gender-dawid-karpiuk-newsweek-pl,artykuly,280491,1.html>, [23.06.2014].

Innym zabiegiem retorycznym jest przedwczesne uogólnienie na podstawie jednostkowych faktów. Przykładem tego może być felieton K. Materny, w którym między innymi opisuje zasłyszaną w radio? historię chłopca, u którego rodzice w dzieciństwie odkryli talent kulinarny i pomogli mu go rozwijać. Materna konkluduje to takim stwierdzeniem: „Niewątpliwie uległ on ideologii gender”⁴¹. Czytelnik może odnieść wrażenie, iż zasługą ruchów na rzecz równouprawnienia mężczyzn i kobiet oraz *gender studies* jest proces maskulinizacji pewnych zawodów niby typowo kobiecych, takich jak fryzjer czy kucharz. Ponadto Kościół jest oskarżony o brak zrozumienia i wyjścia z pomocą współczesnemu człowiekowi, np. przyjmuje on fakt rozwodów, ale nie stanowi to dla niego podstawy do zmiany nauki o nierozzerwalności i jedności katolickiego małżeństwa⁴².

Kolejnym środkiem retorycznym stosowanym przez dziennikarzy *Newsweeka* jest kierowanie inwektyw pod adresem adwersarzy ideologii gender. Do takich należy zaliczyć takie określenia jak: „skretyniały duet Kempa – Oko”⁴³, „nie chcę wpaść w pułapkę języka idiotyzmów reprezentowanego przez księdza profesora Oko”⁴⁴; „kiedy słucham idiotyzmów wygłaszanych przez ks. Dariusza Oko”⁴⁵, „prawicowe brednie propagandowe, które przytoczyłem wyżej, funkcjonują w debacie publicznej jako uprawnione [...] I mnóstwo energii społecznej marnuje się właśnie na polemiki z takimi idiotyzmami”⁴⁶, „czy objawem największego zdurnienia jest fakt, że w wojnę przeciw dyscyplinie naukowej włącza się związek zawodowy Solidarność”⁴⁷. Formą dyskredytowania drugiej strony debaty o gender jest zachęta do przyjęcia postawy nie podejmowania dyskusji z osobami, które krytykują, demaskują założenia ideologii gender: „w trosce o naszą psychikę i intelekt z ludźmi pokroju księdza Oko najlepiej w ogóle nie wchodzimy w dyskusję”⁴⁸.

Przedstawiony zbiór wybranych środków retorycznych stosowany przez publicystów *Newsweeka* wskazuje na fakt zaangażowania tygodnika po jednej stronie debaty publicznej na temat gender. Tygodnik podejmuje konfrontację zasadniczo

⁴¹ K. Materna, *Grzesiu bajkopisarzu*, <http://www.newsweek.pl/materna-markowski-felieton-newsweek-pl,artykuly,278582,1.html>, [27.06.2014].

⁴² Por. P. Bratkowski, *dz. cyt.*

⁴³ Z. Hołdys, *Skazaniec i Oko opaczności*, <http://opinie.newsweek.pl/felieton-zbigniewa-holdysa-na-newsweek-pl,artykuly,279571,1.html>, [27.06.2014].

⁴⁴ K. Materna, G. Markowski. *Listy niewysłane: Kto zasługuje na miano „zła wcielonego”?*, <http://opinie.newsweek.pl/listy-niewyslone-bienkowska-zlem-wcielonym-,artykuly,279529,1.html> [27.06.2014].

⁴⁵ Ł. Rogojsz, *Ks. Oko...*, *dz. cyt.*

⁴⁶ S. Bratkowski, *Owsiak, gender i Lis czyli Polska szkoła matematyki*. <http://opinie.newsweek.pl/piotr-bratkowski-owsiak-gender-i-lis-czyli-polska-szkola-matematyki,artykuly,278785,1.html>, [27.06.2014].

⁴⁷ Tamże.

⁴⁸ Ł. Rogojsz, *Ks. Oko...*, *dz. cyt.*

tylko z opinią, poglądami katolików, które *expressis verbis* zostały sformułowane w Liście o ideologii gender Episkopatu Kościoła katolickiego w Polsce. Wyraźnie zauważalny jest brak odniesienia do opinii innych wyznań i religii egzystujących w polskim kulturowo-religijnym krajobrazie. Wskazane zabiegi retoryczne, służą nie tylko perswazji, przekonaniu czytelników o swoich racjach, ile są raczej propagowaniem idei jednego środowiska, a nawet czasami formą manipulacji. Kościół według autorów analizowanych tekstów w swoich wypowiedziach o ideologii gender, jawi się jako instytucja zacofana, grzesząca postawą antyintelektualną i antypostępową, posiadająca przymioty szkodnika, a nawet wroga społecznego, w obronie swojej postawy powracająca do idei Kościoła walczącego.

5. Wnioski pastoralno-edukacyjne

Po prezentacji głównych tez *Newsweeka* oraz zabiegów retorycznych używanych w debacie publicznej na temat ideologii gender warto postawić sobie pytanie: jakie wnioski w wymiarze duszpasterskim i edukacyjnym należy wyciągnąć podejmując dysputę ze zwolennikami ideologii gender? Można zaproponować następujące odpowiedzi:

1. Należy troszczyć się o poprawę merytorycznej i rzeczowej argumentacji w dyskusji ze zwolennikami ideologii gender. Nie ulegać emocjom i przedwczesnym uogólnieniom i stereotypom. Widać to szczególnie u polityków, deklarujących swoją przynależność do Kościoła katolickiego. Wydaje się, że warto dać pierwszeństwo argumentom wypływającym z prawa naturalnego, natury człowieka i stanowionego, obowiązującego w Polsce (Konstytucja RP). Przykładem do naśladowania w tym aspekcie są wypowiedzi w mediach prof. Michała Królikowskiego, który wręcz wzorcowo podaje prawne argumenty i dobrze je objaśnia⁴⁹. Jeśli w debacie następuje odwołanie się do argumentacji religijnej, to także winno ono mieć uzasadnienie racjonalne, poprzez odwołanie się do nauki Kościoła oraz do prawa wolności obywatelskiej i poszanowania wolności sumienia i wyznania, manifestującego się w życiu społecznym kierowaniem się wartościami chrześcijańskimi określonej grupy polskich obywateli.

2. W debacie ze zwolennikami ideologii gender warto zadbać o precyzyjne uzgodnienia terminologiczne, na co zwraca słusznie uwagę P. Bratkowski, aby do „jednego worka” nie wrzucać wszystkich zjawisk związanych z życiem rodziny, małżeństwa, seksualności człowieka. Jednakże wspomniany autor brak zróżnicowania terminologicznego ironicznie określa, następująco: „w tej kampanii dozwolone są wszystkie chwytły. I wszystkie kłamstwa – małe i duże. Do worka z napisem „gender” wrzuca się wszystko, z czym mają kłopot katolicy duchowni

⁴⁹Zob. M. Królikowski, *Wilki ostrzegają przed owcami*, „Rzeczpospolita” z dnia 15 lipca 2014, nr 162, s. A10; por. <https://www.youtube.com/watch?v=FKs3NCFWtc4>.

i prawicowi tradycjoniści⁵⁰. Jednocześnie sam dokonuje błędu przedwczesnego uogólnienia i nieuzasadnionej klasyfikacji, że problem ideologii gender podejmują tylko katolicycy duchowni i prawicowi tradycjoniści.

3. Ważna jest troska o język debaty. Osoby związane z chrześcijaństwem, czy podzielających opinię Kościoła katolickiego na temat gender nie powinny używać zabiegów retorycznych zwolenników i promotorów ideologii gender. Powinien być to język egzystencjalny, konkretny, ale zawsze szanujący godność osoby ludzkiej adwersarzy i przeciwników ideowych.

4. W kontekście prowadzonej społecznej debaty wokół ideologii gender osoby odpowiedzialne za wychowanie religijne dzieci i młodzieży powinny także korzystać z różnych źródeł medialnych, pokazując złożoność tej dyskusji. Egzystencjalny kontekst źródeł treści edukacji religijnej jest dziś warunkiem koniecznym, aby krytycznie i twórczo rozwijać postawy wiary. Byłaby to także okazja do kształcenia kompetencji medialnych np.: krytycznego i twórczego korzystania z mediów. O konieczności uwzględniania kontekstu medialnego w edukacji religijnej wskazują dokumenty synodu biskupów o nowej ewangelizacji z 2012 roku⁵¹. Lekcje religii, katecheza parafialna czy katecheza w ruchach eklezjalnych są doskonałą okazją – niestety niedostatecznie wykorzystywaną – dla edukacji do i przez media, aby m.in. ukazać naturę współczesnych mediów⁵².

5. Należy korzystać ze współczesnych mediów, szczególnie społecznościowych, integrując osoby i środowiska celem promocji chrześcijańskiej wizji małżeństwa i rodziny.

Przedstawiona analiza dyskursu medialnego o gender, w kontekście wydane-go przez Episkopat Kościoła Katolickiego w Polsce listu pasterskiego o „ideologii gender”, na przykładzie tygodnika *Newsweek Polska* pokazuje, iż czasopismo

⁵⁰ P. Bratkowski, *dz. cyt.*

⁵¹ Por. M. Chmielewski, *Media społecznościowe jako narzędzia nowej ewangelizacji*, „Świat i Słowo” 2[21]:2014, s. 216-218.

⁵² Podejmując przekaz treści religijnych w kontekście medialnym (jak media przekazują określone tematy), mamy okazję, aby w sposób zaplanowany i systematyczny ukazać sześć podstawowych cech współczesnych mediów: 1. Wszystkie wiadomości medialne są „skonstruowane”; 2. Każde medium posiada własną charakterystykę, mocne strony i unikalny „język”; 3. Treści medialne są konstruowane w określonym dla ich twórców celu; 4. Treści wszystkich mediów zawierają w sobie określone wartości i własne punkty widzenia; 5. Odbiorcy mediów używają indywidualnych zdolności, wierzeń i doświadczenia do nadawania własnych znaczeń odbieranym tekstom medialnym; 6. Media i przesłania medialne mogą wpływać na wierzenia, postawy, wartości zachowania oraz na procesy demokratyczne. Por. C. Scheibe, F. Rogow. *The teacher's guide to media literacy*, London 2011, s. 16-17. Szerzej na temat edukacji medialnej w nauczaniu religii; zob. P. Drzewiecki, *Edukacja medialna a nauczanie religii w szkole*, Warszawa 2013; M. Chmielewski, *Youcat – wskazania dla katechezy w kulturze medialnej*, w: *Catechetica porta fidei*, red. A. Kiciński, P. Goliszek, Lublin 2012, s. 193-216.

wpracowało własne tezy na temat gender, które stoją w opozycji do treści listu Episkopatu. Autorzy publikacji tygodnika posługują się różnymi zabiegami retorycznymi, między innymi stereotypizacji etykietowania, kierowania inwektyw pod adresem osób broniących stanowiska Kościoła katolickiego, przedwczesnego uogólniania na bazie pojedynczych kazusów. Wydaje się, że zabiegi te z jednej strony mają zdyskredytować katolicką stronę debaty o gender, a z drugiej przekonać czytelnika tekstów tygodnika *Newsweek* do przyjęcia tez stawianych przez redaktorów pisma. Ponadto analiza materiału źródłowego wskazuje na fakt ignorancji autorów tekstów *Newsweeka* w zakresie nauki Kościoła o seksualnym wymiarze życia człowieka czy o katolickiej koncepcji wychowania seksualnego. Publicyści tygodnika mając gotowe tezy, powielają zużyte już stereotypy, według których Kościół wręcz aksjomatycznie sprzeciwia się wszelkim objawom seksualnych zachowań człowieka. Gender to jeden z wielu tematów, który staje na ostrzu dyskursu medialnego. Wobec takiej polaryzacji stanowisk wydaje się konieczne podejmowanie konkretnych działań po stronie Kościoła, które zostały wskazane w ostatniej części artykułu. W toku dalszych badań należy poddać eksploracji także warstwę wizualną analizowanego tutaj dyskursu.

Słowa kluczowe:

dyskurs medialny, gender, ideologia gender, edukacja medialna, *Newsweek Polska*, Episkopat Polski

Key words:

media discourse, gender, gender ideology, media literacy, *Newsweek Polska* weekly, Polish Episcopate of the Catholic Church

Summary

This article attempts to analyse the media discourse on the notion of gender in the most renowned Polish opinion journal *Newsweek Polska* weekly in the context of the letter that the Polish Episcopate of the Catholic Church issued for the Sunday of the Holy Family in 2013, which concerned gender and its ideology. The author this article presents a brief analysis of viewpoints discussed in *Newsweek Polska*: of the Polish Episcopate and of the journalists of *Newsweek Polska*. In the latter part of the article, the author analyses selected rhetorical means employed by the journalists. The last part is devoted to pastoral and educational guidance for religious and medial educators. The analysis ventured in this article gives grounds to the conclusion that the journalists of *Newsweek Polska* noticeably adhered to one side of the debate on gender – to the supporters of the ideology.

Bibliografia

Teksty źródłowe (netografia)

Bratkowski P., *Normalność 2.0 – czy gender naprawdę wywróci nasze życie do góry nogami?*, <http://polska.newsweek.pl/gender-kontrowersje-wypowiedzi-gender-studies-ruch-genderowy-rodzina-tradycja-newsweek-pl,artykuly,279044,1.html>, [23.06.2014].

Bratkowski S., *Owsiak, gender i Lis czyli Polska szkoła matematyki*, <http://opinie.newsweek.pl/piotr-bratkowski-owsiak-gender-i-lis-czyli-polska-szkola-matematyki,artykuly,278785,1.html>, [27.06.2014].

Gumowska A., *Bojownicy antygender*, <http://polska.newsweek.pl/walka-z-gender-newsweek-pl,artykuly,287250,1.html>, [23.06.2014].

Gumowska A., *Czy dziewczynka może bawić się samochodem?*, <http://polska.newsweek.pl/gende-czyli-szerzenie-ideologii-szatana-na-newsweek-pl,artykuly,275978,1.html>, [27.06/2014].

Hołdys Z., *Skazaniec i Oko opaczności*, <http://opinie.newsweek.pl/felieton-zbigniewa-holdysa-na-newsweek-pl,artykuly,279571,1.html>, [27.06.2014].

Instytut Monitorowania Mediów. *Raport: Najbardziej opiniotwórcze polskie media w maju 2014 roku*, http://www.instytut.com.pl/sites/default/files/raporty/raport_najbardziej_opiniotworcze_media_05_2014.pdf, [20.06.2014].

Karpiuk D., *W łóżku z Polską: Beata & Meryl*, <http://opinie.newsweek.pl/list-beaty-kempy-do-meryl-streep-gender-dawid-karpiuk-newsweek-pl,artykuly,280491,1.html>, [23.06.2014].

Kim R., Wywiad z Agatą Bielik-Robson. *Dlaczego konserwatywna Polska boi się seksu?*, <http://polska.newsweek.pl/edukacja-seksualna-pornografia-prawica-newsweek-pl,artykuly,274372,1.html>, [23.06.2014].

List pasterski na Niedzielę Świętej Rodziny 2013 roku, http://episkopat.pl/dokumenty/5545.1,List_pasterski_na_Niedziele_Swietej_Rodziny_2013_roku.html [20.06.2014].

Materna K., *Grzesiu bajkopisarzu*, <http://www.newsweek.pl/materna-markowski-felieton-newsweek-pl,artykuly,278582,1.html>, [27.06.2014].

Materna K., Markowski G., *Listy niewysłane: Kto zasługuje na miano „zła wcielonego”?*, <http://opinie.newsweek.pl/listy-niewyslone-bienkowska-zlem-wcielonym,artykuly,279529,1.html>, [27.06.2014].

Pawlicka A., *Biskupi: Męczennicy na pluszowym krzyżu*, <http://polska.newsweek.pl/polscy-biskupi-i-gender-kosciol-katolicki-w-polsce-newsweek-pl,artykuly,274763,1.html>, [23.06.2013].

Pawlicka A., Wywiad z Beatą Kępą: *Beata Kempa i spółka, czyli młot na gender*, <http://polska.newsweek.pl/stop-ideologii-gender-i-beata-kempa-na-newsweek-pl,artykuly,279041,1.html>, [23.06.2014].

Rogojsz Ł., Wywiad z prof. A. Rothert z Instytutu Nauk Politycznych Uniwersytetu Warszawskiego: *Gender, czyli dziewczynka do bicia*, <http://polska.newsweek.pl/gender-kontrowersje-spory-gender-studies-zalozenia-studia-genderowe-plec-kulturowa-newsweek-pl,artykuly,278337,1.html>, [23.06.2014].

Rogojsz Ł., *Ks. Oko – obrońca gender*, <http://opinie.newsweek.pl/ks-dariusz-oko-cytaty-wypowiedzi-gender-ruch-genderowy-gender-studies-plec-spoeczno-kulturowa-newsweek-pl,artykuly,279425,1.html>, [23.06.2014].

Tomczuk J., *Conchita Wurst a sprawa polska* <http://polska.newsweek.pl/conchita-wurst-wygrywa-eurowizje-co-na-to-donatan-i-polska-newsweek,artykuly,286264,1.html>, [23.06.2014].

Wielowieyska D., *Gender na niedzielę. Jak się zmieniał list Episkopatu?*, http://wyborcza.pl/1,75478,15198710,Gender_na_niedziele__Jak_sie_zmienial_list_Episkopatu_html, [20.06.2014].

Literatura pomocnicza

Chmielewski M., *Media społecznościowe jako narzędzia nowej ewangelizacji*, „Świat i słowo”, 2[21]:2013, s. 216-218.

Chmielewski M., *Youcat – wskazania dla katechezy w kulturze medialnej*, w: *Catechetica porta fidei*, red. A. Kiciński, P. Goliszek, Lublin 2012, s. 193-216.

Drzewiecki P., *Edukacja medialna a nauczanie religii w szkole*, Warszawa 2013.

Królikowski M., *Wilki ostrzegają przed owcami*, „Rzeczpospolita” z dnia 15 lipca 2014, nr 162, s. A10.

Lisowska-Magdziarz M., *Analiza tekstu w dyskursie medialnym*, Kraków 2006.

Scheibe C., Rogow F., *The teacher's guide to media literacy*, London. 2011.